

» **santalet** KATERINA JANOUCH

Katerina Janouch har aldrig velat passa in. När hon fyllde 50 år dök det upp nya ramar för hur hon förväntas bete sig – vilket har lett till **både kris och uppror**.

– Jag vill vara en kvinna som får göra precis vad hon vill, säger den eviga rebellen som nu ser tillbaka på sitt liv – och känner att hon inte levt det fullt ut.

Text: **Magda Gad** Foto: **Maria Östlin**

Dödstrött,
panikslagen,
förvirrad,
rastlös...

... och alldeles, alldeles
underbar

HUVUDET PÅ SKAFT.
Katerina Janouch
beskriver sig själv som
en typisk duktig flicka:
högpresterande och
ansvarskännande.

ÄPPLET FALLER INTE LÅNGT... Med en rebellpappa är det lätt att bli rebell själv, säger Katerina Janouch.

Fakta

Namn: Katerina Janouch.
Ålder: 50.
Yrke: Författare, journalist och relations-expert.
Bor: Stockholm.
Familj: Stor familj, fem barn.
Bakgrund: Universitetsstudier i konstvetenskap, litteraturvetenskap och sexologi. Frilansjournalist sedan 80-talet, var med och startade svenska Elle. Föreläser om missbruk, medberoende, samlevnad.
Aktuell: Med romanen *Blodssystrar*.

” Jag är feminist, jag vill inte begränsas av sociala konventioner som styr hur kvinnor ska vara, jag vill kunna **köra mitt eget race**.

Jag är i New York när jag läser Katerina Janouchs nya roman *Blodssystrar*. Solen skiner i Central Park, det serveras skaldjursplåtar i Harlem, promeneras över Brooklyn Bridge – och jag är inne i Cecilia Lunds värld. Hon har skilt sig, en ung patient och hennes baby dör på jobbet, en gravid tjej hittas medvetslös under en bro. Handlingen driver hela tiden framåt, men det som fångar mig är inte främst spänningen – utan relationerna. Oavsett om det gäller en fränskild man, kåt mamma, arg tonåring känns det trovärdigt. Det gör mig nyfiken på Katerina Janouch. Vad har hon levt för liv som så finstämt kan beskriva olika människors känslor?

Hon kommer in i fotostudion en morgon, hälsar och sträcker fram ett kvitto: ”Det här är för taxin, det får du betala.” Lika rakt och öppet kan hon kasta sig in i en diskussion om någons förhållande eller sexliv. Jag föreställer mig en bild av henne i huvudet när hon går i högklackat över ett minfält, uppmanandes: ”Ja men kom nu, det här går så bra!”

När hon byter om och står i svart bh och beklagar sig över att det har gått en maska på strumpbyxorna säger fotografen: ”Det är snyggt, vi kanske ska plåta dig så där.” Det leder in i en diskussion om vilka kvinnor som får vara sexiga på bild – unga, snygga, smala – tills Katerina Janouch utbrister att det borde vara en skyldighet att visa tutarna när man är 50 år. Om inte annat som protest mot de rådande stereotyperna.

Ett par veckor senare åter jag och Katerina Janouch lunch på Södermalm. Hela lokalen ska hinna tömmas och solljusset mättas innan vi har pratat klart. Det behövs inget kallprat som förrätt, vi kastar oss direkt in i livets mörka dalar och lustfyllda höjder.

”Det finns ett hat mot kvinnor som går sin egen väg”, menar Katerina Janouch.

Hon pratar om sin ålder och människor som inspirerar henne: Susan Sarandon, Demi Moore, Michelle Pfeiffer, Madonna.

– De är mogna kvinnor som inte alls tänker att de ska passa in i något traditionellt mormorsfack. De är bara sig själva.

Hon fortsätter i samma själv-säkra ton:

– Det finns ett hat mot det, mot kvinnor som går sin egen väg, som inte accepterar de påtvingade ramarna.

Vad vill du uppnå när du går utanför ramarna?

– Jag vill vara fri. Samhället har en viss förväntan på hur man ska vara, avviker man från det tycker folk att man är konstig. Det gäller ungdomar, vuxna, pensionärer – för oss alla finns en kliché för hur man ska vara. Jag vill inte styras av det, jag vill vara en kvinna som får göra precis vad jag vill.

Hon lutar sig över bordet.

– Jag är feminist, jag vill inte begränsas av sociala konventioner som styr hur kvinnor ska vara, jag vill kunna köra mitt eget race. Nu märker jag av det berömda glas-taket, när jag inte bara är kvinna utan dessutom äldre.

Det rycker i de allvarliga mun-giporna.

– När man bara ses som kär-ring, då är det kört!

Katerina Janouch växte upp i

Prag bland skrivmaskiner, papper och bokhyllor. Utländska forskare kom på besök och försjönk i hårklyverier om atomer. Somrarna tillbringade hon med fysiker med sovfrisyrer på CERN, världens största partikelfysiklaboratorium.

Hennes familj består av vetenskapsmän. Pappa František Janouch är professor i atomfysik, mamma Ada Kolman professor i strålningsbiologi, morfar filosof och professor i matematik. Pappa, morfar och mormor var dessutom författare, och mamma översättare och redaktör vid sidan av sin forskarkarriär.

Leder det till prestationsångest? Svar: Ja. Det räcker att titta på Katerina Janouchs lista över utgivna böcker för att förstå det – hon har författat nästan 50 stycken. Utöver artiklar, krönikor, samlevnadsspalter.

– Jag är högpresterande, ansvars-kännande. En typisk duktig flicka.

Hon revolterade tidigt. Mot sovfrisyrerna. Mot att sitta fint vid bordet och diskutera. Hon tog intryck av pappa František – han gick själv mot strömmen.

– Han har tyckt att man ska göra som man vill, det var hans opposition mot kommunistregimen, att man ska hävda sin åsikt och vara stark i det. Jag är uppväxt med de idealen, med Annie Frank, med motståndsmän som hjälpte flyktingar under kriget.

Ögonen gnistrar till.

– Med en rebellpappa är det lätt att bli rebell själv också.

Medan pappa var bullrig och tog plats, var mamma arbetsam och duktig. Modern var den som alltid fanns där, ändå är det sin far hon har sett upp till. Han var hennes stjärna, med egenskaper som hon letat efter i andra män senare i livet.

– Jag hade en fantastiskt bekymmersfri barndom, inget dysfunktionellt som mina barn fått uppleva. Jag gifte mig först med en alkoholist och sedan med nästa. Kanske var jag trött på det duktiga och sökte kaos.

Men hon nöjer sig inte med den analysen. Hon anar att det ligger djupare än så.

– Pappa är arbetsnarkoman och grandios. Det har nog gjort att jag dragits till beroendepersoner. Jag har känt igen beteendet men hittat ett annat innehåll än det jag sökt.

Mina män har inte varit beroende av arbete utan av alkohol och droger. Jag har gillat det intellektuella men hamnat i det primitiva.

Hon blir allvarlig.

– Jag har nog varit medberoende hela mitt liv.

Som liten ville hon bli marin- ➔

Självporträttet

” En väldigt för-skönad bild av mig själv!

3x favorit- låtar:

1. *Knockin' on heaven's door* av Bob Dylan.

2. *Sympathy for the devil* av Rolling Stones.

3. *Touch the sky* av Kanye West.

Foto: AP

4x senast jag...

... dansade: Senast jag var ute på Södra teatern. Det är jätteskönt att dansa. Bra musik och dansgolv är underbart.

... grät: Det gör jag nästan varje dag. Jag är lätttrörd. Och jag har en 50-årskris.

... var förbannad: Det är jag också ofta. Jag blir upprörd över politik och mänsklig dumhet.

... gav någon sextips: Det gör jag dagligen.

” Mitt livs mest **svårtsmälda insikt** är att jag inte har tagit vara på det jag haft

biolog eller prima ballerina. Som tonåring journalist och krigskorrespondent. Författare vågade hon inte ens drömma om, det kändes för stort. Hon var tidigt nyfiken på böcker, speciellt sådana som handlade om sex.

– Jag var väldigt mogen, satt hemma och läste och tänkte. Mamma och pappa jobbade alltid, jag var ensam mycket och blev vuxen tidigt.

När Katerina Janouch var tio år flyttade familjen till Täby. Hon skilde ut sig i det nya bostadsområdet. Var speciell – och gillade det. Hon märkte att om hon pratade om sex så hamnade hon i centrum. Det blev hennes grej att vara frispråkig, testa gränser, gå rakt på sak.

– I Sverige ska ju alla hålla med varandra. Jag gillar inte middagar när man ska sitta tyst och tycka samma sak. Ibland kan jag säga saker som jag inte ens tycker bara för att skapa liv! Jag tänker: Undrar vad som händer om jag säger så här?

Hon lutar tillbaka huvudet och skrattar.

– Men nu har jag lärt mig att hålla käften ibland, även om jag har det här behovet av att provocera. Jag tänker att jag är en äsiktsentreprenör, idéer är jag jättebra på, men det är inte alltid som jag orkar följa debatten som kommer i kölvattnet. Speciellt inte om det gäller politik, det är alldeles för deppigt nu.

Något annat som är deppigt är att hon blivit äldre.

– Att fylla 50 är som någon slags könssjukdom som man har skriven i pannan, säger hon frustrerad.

50-årskrisen har varit riktigt skitjobbig.

– Jag har varit rastlös, ångestladdad, panikslagen, förvirrad, känt dödsångest och sorg. Haft både tillbakablickar och framåtblickar. Varit trött på alla roller jag har, äktenskapet och jobbet och hela livsstilen och boendet och allt – trött på mig själv på något sätt.

Vi blir tysta och försjunkar en stund i detta. Sedan säger hon:

– Det är som jag har känt att fan Katerina, nu har vi umgåtts i 50 år, och nu är det inte kul längre!

Hon tror att det är en av de värsta livskriserna en människa kan genomgå – att inse att så här blev ditt liv. Du har inte det mesta framför dig längre, det är nu du kan summera hur det blev.

– Tänk då att konstatera att du haft fel agenda, fel attityd, varit ute och cyklat, accepterat för mycket, inte varit central i ditt eget liv, freakat ut ... Att inse det och bara känna: shit.

Är det så du känner?

– Mitt livs mest svårsmälta insikt är att jag inte har tagit vara på det jag haft. Jag har nedvärderat mig själv och inte tyckt att jag varit vacker, att jag inte behövt någon. Den osäkerheten sitter i än i dag.

Hon lägger till:

– Det är därför som jag utmanar mig genom att ta sådana bilder som vi gjorde i studion. När jag var yngre tyckte jag att det var förnedrande att vara söt, jag var ju feminist redan då och tänkte att man inte ska visa upp den där stereotypa ytan. Samtidigt har jag kämpat för att bli bekräftad, men då alltid med en intellektuell tvist.

När bekräftade dina föräldrar dig?

– För prestation och för att jag var smart. Jag var den kaxiga och tuffa, inte den söta. Jag har byggt upp en fasad, intalat mig att jag inte behöver vara snygg. Därför är det så skönt att i dag kunna ta en bild som jag kan titta på och för första gången i mitt liv verkligen kunna känna mig ... vacker.

Lunchgästerna har för länge sedan lämnat restaurangen, sorlet har dämpats, men vi dröjer oss kvar, vill ha mer av det djupa, insiktsfulla, ärliga. Katerina Janouch säger att nu vill hon ha allt. Hela smörgåsbordet. All inclusive! Sluka livet.

– Jag vill vara snygg och tuff och blyg och vacker och hård och vän och smart och följsam och rebell och allt helt utifrån hur det passar mig. Ena dagen vill jag vakna upp

blyg som en viol och sitta på sängkanten och fnittra och andra dagen vill jag skriva en debattartikel som får en miljon delningar och förändrar världen och tredje dagen vill jag vara en het katt som ligger och spinner och fjärde dagen vill jag vara Marit Paulsen och kämpa för djurens rätt – och jag vill upptäcka nya roller också!

Hon hinner knappt andas innan hon fortsätter:

– Varför måste jag fylla min korg med bara en vara? Om jag har gått till skönhetsdisken kan jag inte gå till smartdisken då? Män har all frihet, de kan vara pappa och älskare och yngre och äldre och smarta och buffliga och ytliga. Sådana förebilder finns inte bland kvinnor.

Jag tänker att jodå – Katerina Janouch finns. Medan jag tar notan – ”jag har redan beställt men du får betala”, sa hon när jag kom – tar hon fram en spegel och målar läpparna. Hon har precis gett ut ännu en roman, och börjat skriva på en till. Några veckor senare möter jag henne ute i barviolet. Även om livet är skakigt nu så finns de där, de olika delarna. Väntades på att få falla på plats, som när man stänger av en torktumlare.

– Kanske händer det när jag är 60, men då får det väl vara så. 50 är ju det nya 30, då måste 60 vara det nya 40 – det låter helt okej! □

Till sist tänker Magda:

Mitt möte med Katerina Janouch var speciellt – vi delar många erfarenheter och personlighetsdrag. Efteråt kände jag mig stärkt, även eftertänksam. Hur vill jag egentligen leva? Kommer jag vara nöjd den dagen jag summerar mitt liv? Nyttiga tankar, som kommer när människor vågar öppna upp sig. Vilket Katerina verkligen gjorde.

UTMANAR SIG SJÄLV. ”Det borde vara en skyldighet att visa tutarna när man är 50 år. Om inte annat som protest mot de rådande stereotyperna”, säger Katerina Janouch.